

Po domačih poteh ene največjih popotnic

Alma M. Karlin Šele pred dvema letoma so njeni dnevnik z domačih potovanj prišli iz zasebne zbirke v Gradcu

Alma M. Karlin je prepotovala ves svet, a prav toliko korakov, če ne še veliko več, je naredila po domačih krajih. Peš. Njene domače poti si bo do konca avgusta mogoče ogledati na panojski razstavi na Krekovem trgu v Celju. Domača potovanja so bila dolgo skrivnost, od leta 2021 pa so v njeni literarni zapuščini, ki jo hranijo v Narodni in univerzitetni knjižnici, še trije popotni dnevnik. Ti bodo letos izšli v knjižni izdaji v slovenskem prevodu pri Celjski Mohorjevi družbi in v nemškem izvirniku pri založbi Drava. Na razstavi so na ogled prvi deli besedila in bogato slikovno gradivo.

ŠPELA KURALT

Na razstavi Almo M. Karlin in njene sopotnike spremljamo na poteh po okolici Celja, širši celjski regiji, Kozjanskem, Posavju, Dolenjski, Gorenjski, hrvaškem Zagorju, tudi zahodnem Kvarnerju in avstrijskih gorah. Popotne dnevnike je pisala med letoma 1934 in 1936. Jerneja Jezernik, ki prevaja njena dela, je povedala, zakaj so tako pomembni: »Vsi, ki raziskujemo življenje in delo Alme M. Karlin, teh dnevnikov nikoli nismo našli. Marca 2021 pa so prišli iz zasebne zbirke dr. Dorothee Wiesenberger-Zwach iz Gradca. Gospa je namreč v osemdesetih letih obiskala Almino sestro po duši Theo Schreiber Gammelin v skromni hiški, kjer sta nekoč Thea in Alma živeli skupaj. Thea ji je izročila tri popotne dnevnike in ji naročila, naj jih pregleda, morda poskusi navezati stike s kakšnimi založniki, vendar se ji to ni posrečilo. Tako je dnevnike po desetletjih vrnila in je zaslužna, da si jih danes lahko ogledamo.«

Avtorice razstave so dr. Alenka Hren Medved z domoznanskega oddelka OKC, dr. Marija Počivavšek iz MNZC in Jerneja Jezernik. Po besedah prve so se trudili, da bi razstava čim bolj temeljila na primarnem gradivu, ki ga je spisala Alma M. Karlin: »Zato smo zbrali slikovno gradivo večinoma iz popotnih dnevnikov, ga obogatili s citati, ki jih je zapisala o določenih krajih in ki se skladajo s fotografijami, ter dodali nekaj osnovnih informacij, da je lažje razumljivo za obiskovalce.« Razstavo so pripravili v slovenskem, angleškem in nemškem jeziku.

Spremljevalci

Dnevnik Almo odkrivajo v luči, kot je še nismo videli, razlagajo vsi, ki so popotne dnevnike pripravljali za izdajo, v slovenščini naj bi izšli prihodnji mesec. Da je denimo očeta svoje prijateljice Thee Schreiber Gammelin, s katero sta živeli v hiški v Pečovniku, imenovala tast. Na razstavi tako beremo njene besede: »Papana tast sem vedno z užitkom vzela s seboj na pohode. (...) Očarali so ga stari vodni stolp, brezov drevored ob Savinji, pot skozi Maruškov gozd, pogled s Starega gradu, cerkev sv. Miklavža, (...) in še posebej vrvež na tržnici, ki ga je hotel doživeti dan za dnem.«

Njeni popotni spremljevalci so bili sicer v prvem popotnem dnevniku Ludwig Scheu, direktor celjske mestne plinarne in velik ljubitelj cvetlic, nato se ji je pridružila Thea Schreiber Gammelin, včasih pa tudi drugi spremljevalci oziroma spremljevalke, ki so bile nekaj posebnega. Med njimi je bila finska novinarka, pojasnjuje Jezernikova: »Iz Finske je prišla peš z nahrbtnikom k Almi, ker je bila tako velika občudovalka njenega dela. Pri njej je preživela

Alma M. Karlin je na svoje poti, po domačih krajih je hodila peš, najraje vzela svoje pse.

devet mesecev.« Stalni spremljevalci pa so bili psi. Najprej Blacky, ki ga je kupila s prvim honorarjem za potopisne dnevnike. »To je bilo edino živo bitje, ki mu je bila v celoti naklonjena. Potem je dobila maltežanko, ki je bila tako razvajena, da ni nikoli položila tačk na tla in sta jo morali s Theo vedno nositi. Tretji pes je bil pa, kot piše Alma, ne lep in ne pameten,« razlaga Jezernikova.

S kmeti slovensko

V dnevnikih je opisala svoja doživetja, s čimer se bralcu resnično približa, pravi soavtorica razstave. Na poteh je srečevala kmete, ki so ji bili všeč: »Je bilo pa zanj po-membno, da so imeli čisto, po tem jih je tudi marsikdaj presojala.« Rada je obiskovala oskrbnike in gozdarje na posameznih gradovih, pa tudi župnike. Med njimi izstopa Ivan Renier, ki jo je vsako leto povabil na Trško Goro nad Krškimi, da je lahko v miru pisala. In kot njene besede povzame Jezernikova: »Po vsem svetu ni bilo nobene kače, ki bi me pičila, tu na Trški Gori me pa je.« Zanimivo je, kako so takrat zdravili kače ugrize. Župnik ji je priporočil, naj popije čim več kave in čim več žganja.«

Rada se je družila tudi z neodvisnimi ženskami s podjetniško žilico, kakršna je bila Alice von

Poti do koč na Okrešlju se ne da opisati v ozkih okvirjih človeškega jezika. To lesketanje skal, to pršenje slapa, to dušo osrečujoče približevanje vrhov lahko človek le doživi.

ALMA M. KARLIN

Susić – Ličika iz Virštanj. Uživala je v njeni vili, jedla cesarski praženec in pila zeleni silvanec, ki ga je imenovala kar tekoče zlato. Prav tako je imela rada slovenske gradove. Bolj ko je bil grad pravljichen, bolj ji je bil všeč. Zlasti je uživala na gradu Pišce, ki je bil takrat še v lasti barona Alfreda von Buttlarja Moscona. Njegov materni jezik je bila nemščina, tako da sta se z Almo verjetno pogovarjala v nemščini, Jezernikova je sicer poudarila, da je s kmeti vedno govorila slovensko. »Alfred von Buttlar Moscon je kot eden redkih plemičev obvladal jezik svojega okolja. Grad je resda spravil na boben v dobrih desetih letih, vendar

je postal zelo uspešen prevajalec in avtor. Prevajal je v glavnem avtorje iz slovenskega, hrvaškega in srbskega prostora, med njimi tudi Otona Župančiča.«

Odkrivanje domačega sveta

Zanimivo je brati Almine besede o krajih, ki niso tisoče kilometrov stran, ampak jih tudi sami vidimo in presojamo s svojimi očmi ter občutki. Bila je denimo na Brezjah, kjer je zapisala: »Kraj in cerkev sta oba videti spokojna.« Obiskala je Vrbo na Gorenjskem, ki jo je zanimala, ker se je tam rodil France Prešeren. O Kranjski Gori pa je zapisala: »Nikjer drugje ni bil zrak tako svež, tako smolnat, tako krepek, tako tek vzbujajoč kot v Kranjski Gori!«

Všeč so ji bile Kamniško-Savinjske Alpe, kot je opisala izlet v Logarsko dolino: »Vsa utrujenost je nenadoma izginila, kajti tukaj je bila dolina, ki se je pred nami odpirala v prvi medli svetlobi mladega meseca, obdajale pa so jo bele, mogočne, skoraj neresnično lepe gole gorske stene Kamniško-Savinjskih Alp ... Kot v pravljici!« In še nadalje: »Pot do koč na Okrešlju se ne da opisati v ozkih okvirjih človeškega jezika. To lesketanje skal, to pršenje slapa, to dušo osrečujoče približevanje vrhov lahko človek le doživi.«

Avtorice razstave na Krekovem trgu v Celju (z leve): Jerneja Jezernik, Marija Počivavšek in Alenka Hren Medved. FOTO EGON HORVAT/MNZC

Podravski Premy

Gorenjska ji je bila všeč, ustavila se je tudi na Brezjah in zapisala: »Kraj in cerkev sta oba videti spokojna. (...) V mali kapeli čudodelne podobe gorijo svečke.«

ABBZIA - Passeggiata Savola

Obiskala je številne kraje po Sloveniji, prav tako v Avstriji, hrvaškem Zagorju in se odpravila tudi v Opatijo.

Na Žovneku, ki je bil v tistih časih v precej slabšem stanju kot danes. Zapisala je: »Preplavlja nas otožnost vsega minljivega, ko sedimo tam na zidu in zremo v svetlikajočo se svetlobo ...« FOTOGRAFIJE HRANI OKC

Po besedah Jerneje Jezernik nas Almini popotni dnevniki vabijo, da se sprehodimo po njenih poteh po Sloveniji: »Morda na čisto poseben način. Peš, počasi. Da vsrkamo vse, kar lahko doživimo, morda z zanimivo lokalno kulinariko. Lahko pa vzamete s sabo tudi Almine popotne dnevnike, kajti literatura in pohodništvo sta pravzaprav že od nekdaj najboljša prijatelja. In oglejte si razstavo, da vas bodo malce zsrbele pete.«

Razstavo je pripravila Osrednja knjižnica Celje (OKC) v sodelovanju z Muzejem novejšje zgodovine Celje (MNZC), Jernejo Jezernik, Narodno in univerzitetno knjižnico v Ljubljani, Celjsko Mohorjevo družbo, založbo Drava, Pokrajinskim muzejem Celje in Zgodovinskim arhivom Celje.